EB Akademi

222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu

Konu Anlatımı · EKYS 2027

www.evrakburada.com/222-sayili-kanun-konu-anlatimi

evrakburada.com

1 Kanunun Kimliği, Tanımı ve Mecburi Öğrenim Çağı

222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu — Kabul: **5 Ocak 1961** · Resmî Gazete: **12 Ocak 1961**, sayı 10705. Kanunu (metindeki ifadeyle) **Bakanlar Kurulu** yürütür (md. 91).

İlköğretimin tanımı (md. 1)

Kadın erkek bütün Türklerin millî gayelere uygun olarak **bedenî, zihnî ve ahlaki** gelişmelerine ve yetişmelerine hizmet eden **temel eğitim ve öğretim**.

Zorunlu ve parasız (md. 2)

İlköğretim kız ve erkek bütün çocuklar için **mecburi**, **Devlet okullarında parasızdır**.

Mecburi çağ (md. 3)

6-14 yaş grubu. İlkokul 1. sınıfa **o yılın 31 Aralık tarihinde 72 ayını dolduran** çocuk kaydedilir. Erken başlama ve kayıt erteleme **yönetmelikle** düzenlenir. (Madde 2019'da 7180 sayılı Kanunla değişti.)

- **md. 4:** Türk vatandaşı çocuklar ilköğrenimlerini **resmî veya özel Türk** ilköğretim okullarında yapmakla yükümlüdür.
- **md. 5:** Yurt dışında olma, oturduğu yerde okul bulunmaması ya da sağlık nedeniyle okula devam edemeyip **özel olarak öğretim görenler**, **sınavla** ve yaşlarına uygun sınıfa ya da mezuniyet sınavlarına alınır.

Ezber: 1961 · 6-14 yaş · **31 Aralık / 72 ay** · Devlet okulunda **parasız** · resmî **veya özel Türk** okulu.

2 İlköğretim Kurumları ve Okul Türleri

Mecburi olanlar (md. 6/a)	İsteğe bağlı olanlar (md. 6/b)
• İlköğretim okulları (**gündüzlü, pansiyonlu, yatılı** ve **gezici** okullar) • **Yetiştirici ve tamamlayıcı** sınıflar ve kurslar • **Özel eğitime muhtaç** çocuklar için okul ve sınıflar	• **Okul öncesi** eğitim kurumları • **Tamamlayıcı** sınıflar ve kurslar

Yapı (md. 7 — 6287 ile, 2012)

İlköğretim; **4 yıl** süreli zorunlu **ilkokul** + **4 yıl** süreli zorunlu **ortaokuldan** oluşan bir Millî Eğitim ve Öğretim Kurumudur.

Kuruluş (md. 9)

İlkokul ve ortaokulların **bağımsız okullar** hâlinde kurulması **esastır**. İmkâna göre ortaokul **ilkokulla ya da liseyle** birlikte kurulabilir.

Nüfusu az / dağınık yerler (md. 9)

Köyler gruplaştırılarak merkezî köyde **ilköğretim bölge okulu** ve pansiyon; gruplaştırma mümkün değilse **yatılı ilköğretim bölge okulu** veya **gezici okul** (gezici öğretmenle). Bu okullarda yetiştirici sınıf ve kurs da açılabilir. Şehir ve kasabalarda ihtiyaca göre **yatılı veya pansiyonlu** okul kurulabilir.

Göçebe köy okulu (md. 10)

Köy halkı iş-üretim gereği ya da olağanüstü sebeple **yayla, otlak, bağ** gibi yerlere taşınınca köy okulu da **halkla birlikte göçecek** biçimde düzenlenir ve gidilen yerde hemen çalışmasını sürdürür.

evrakburada.com

Yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar (md. 11, 13)

- **Yetiştirici-tamamlayıcı (mecburi çağdakiler için, md. 11):** zamanında okuyamamış çocuklara **kısa yoldan ilköğrenim** vermek; çocukları ilköğretim okuluna **hazırlamak**; ilköğretimi bitirip üst öğrenime gidemeyen, hâlâ mecburi çağdakilere iş ve üretim hayatında faydalı bilgi ve beceri kazandırmak.
- **İsteğe bağlı tamamlayıcı (md. 13):** ilköğrenim çağını **aşmış**, üst öğrenime gidememiş yurttaşların genel bilgisini artırmak ve onları daha iyi bir iş-üretim unsuru yapmak.
- Bu sınıf ve kursları açabilenler: **gerçek kişiler, tüzel kişiler, belediyeler, özel idareler ve Devlet**.
- **md. 12:** Zihnen, bedenen, ruhen ve sosyal bakımdan **engelli** çocukların özel eğitim görmeleri sağlanır ("özürlü" ibaresi 2013'te "engelli" oldu).
- **md. 13:** Okul öncesi kurumlarında **mecburi öğrenim çağına gelmemiş** çocuklar eğitilir.

3 Görevliler, Tatil ve Öğretmenin Görevleri

md. 14 — İlköğretim kurumlarında bulunan görevliler: a) **müdür ve müdür yardımcıları** · b) öğretmenler: **sınıf, branş, okul öncesi, özel eğitim** öğretmenleri ile **gezici öğretmenler** ve **usta öğreticiler** · c) **rehberlik uzmanları** · d) sağlık, teknik, genel idare ve yardımcı hizmetler personeli. Görevlilerin nitelik, görev, yetki ve atanma esasları **yönetmelikle** belirlenir.

Açılma-kapanma (md. 42)

İlköğretim kurumlarının açılma, kapanma ve öğretime ara verme zamanları **MEB'in çıkaracağı yönetmelikle** düzenlenir.

Yaz tatili (md. 43)

Yaz tatili **sınavların bitiminden yeni öğretim yılının başına** kadar sürer. **Tek öğretmenli okullarda** öğretmenin yaz tatili izni, bölge ilköğretim müfettişleri ile **ilçe eğitim müdürü** tarafından okulun korunması gözetilerek ayarlanır.

Meslek dışı görev yasağı (md. 44)

Öğretmenler, **kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle** verilen işler dışında **meslek dışı hiçbir görevle** yükümlü tutulamaz.

Dikkat — taşınan hükümler: 43. maddenin (a) bendi (öğretmenlerin yaz tatilinde aralıksız iki ay izni) ve (c) bendi (müdür ve müdür yardımcılarının izinlerini tatil aylarında sırayla kullanması) **15.04.2020 tarihli 7243 sayılı Kanunla 222'den çıkarıldı**, aynı Kanunla **1739 sayılı Kanunun 50/A maddesine** taşındı. Yani hükümler yürürlükte; dayanağı artık **1739 md. 50/A**.

Ek madde 1: Kanunda geçen "ilköğretim müdürü" deyimi "**ilçe eğitim müdürü**", "öğretmenevi" deyimi "**öğretmen lojmanı**" olarak değiştirilmiştir. **Ek madde 3:** açıktan veya nakil yoluyla yeniden **geçici öğretmen atanamaz**.

evrakburada.com

4 Kayıt ve Kabul

Kayıt yükümlülüğü (md. 46)
Her çocuk mecburi çağa girdiği öğretim yılı başında okula kaydedilir. **Veli, vasi veya aile başkanı** çocuğunu zamanında okula yazdırmakla yükümlüdür.

Aile başkanı kimdir?
Veli veya vasi olmadığı hâlde ilköğretime devam zorunluluğu olan çocuğu **sürekli yanında bulunduran, barındıran ya da çalıştıran** kişi.

İki yıl uzatma (md. 46)
Mecburi çağın bittiği yıl sonuna kadar okulu bitiremeyene **en çok iki öğretim yılı** daha devam izni verilir. Yine bitiremeyene **tasdikname** verilip kaydı silinir.

Öğretim yılı (md. 47)
Derslerin başlamasından **bir hafta önceki** tarihten **son sınıf sınavlarının bittiği güne** kadar geçen süre.

Hüküm	Ayrıntı
Muhtarın çizelgesi (md. 48)	Derslerden **en az 15 gün önce**, muhtar okul müdürüyle iş birliği yaparak çağ nüfusundaki çocukların künyesini gösteren **3 nüsha** çizelge hazırlar: biri okul idaresine, biri **ilçe eğitim müdürlüğüne**, biri muhtarda kalır.
Yazdırılmayan çocuk (md. 48)	Okul müdürü **kendiliğinden** kaydeder ve veliye bildirir; yine gelmezse **devamsız öğrenci** gibi işlem yapılır.
Kimliği olmayan çocuk (md. 49)	Yaşı, çocuk görülerek **ihtiyar kurulunca** belirlenir ve çizelgeye yazılır.
Öğrenci sayısı (md. 50)	Birleştirilmiş sınıflar dâhil bir öğretmene düşen öğrenci **40'tan fazla olamaz**.
İlköğretim haftası (md. 51)	Her yıl **Eylül ayının üçüncü haftası**.

5 Okula Devam, İzin ve Devamsızlık Süreci

Velinin yükümlülüğü (md. 52)
Veli/vasi/aile başkanı çocuğun düzenli devamını sağlar ve **özrü yüzünden gelemeyen** çocuğun durumunu **en geç 3 gün içinde** okul idaresine bildirir.

Devamı sağlamakla görevliler (md. 52)
Mülki amirler, ilköğretim müfettişleri ve zabıta teşkilatı — veliye ve okul idaresine yardım eder, her türlü tedbiri alır.

Devamsızlık sebebi (md. 53)
Okul idaresi ve ilköğretim müfettişleri **maddi ve manevi** engelleri araştırıp gidermeye çalışır; giderilemezse **köyde muhtara, diğer yerlerde mülki amire** bildirir.

15 günlük izin (md. 54)
Ailede ölüm, yaralanma, düğün, askere gitme; bağ, bahçe, tarla, sürüde tarım ve hastalık savaşı gibi sebeplerle okul idaresi **bir yılda 15 günü geçmemek** üzere izin verir.

İzinli sayılma (md. 55)
Hastalık, sel, kar, deprem, yangın gibi okul idaresinin takdir ettiği sebeplerle gelemeyen öğrenci **izinli sayılır**.

evrakburada.com

Veliler hakkında bildirim (md. 55)

53. madde tedbirlerine rağmen veli: a) çocuğunu **okula göndermiyorsa**, b) **izin süresini geçiriyorsa**, c) **geç nakil** yaptırıyorsa, d) **okul çevresi dışına çıkıp izini kaybettiriyorsa**, e) devamsızlığı **özürsüz olarak zamanında bildirmiyorsa** → okul idaresi durumu **köyde muhtarlığa, diğer yerlerde mülki amirliğe hemen** bildirir. Muhtar/mülki amir **en geç 3 gün içinde** veliye tebliğ eder; tebliğde, geçerli sebep olmadan çocuk gönderilmezse **idari para cezası** verileceği bildirilir.

> **Üçler kuralı:** veli özrü **3 günde** bildirir · muhtar/mülki amir **3 günde** tebliğ eder · muhtarın çizelgesi **3 nüsha**.

6 İdari Para Cezaları ve Çalıştırma Yasağı

Fiil	Ceza (Kanun metnindeki tutar)	Madde
Tebliğe rağmen çocuğunu okula göndermeyen veli/vasi	Devam etmediği **her gün için 15 TL**	56
Bu cezaya rağmen yine göndermeyen ya da göndermeme sebebini bildirmeyen	**500 TL**	56
Okul idaresi ve mülki amirliğin sorularına cevap vermekten kaçınan ya da gerçeğe aykırı beyanda bulunan	**100 TL**	57
Çalıştırma yasağına ve izinsiz kurs/dershane yasağına aykırı davranan	**400 TL'den 1.000 TL'ye kadar**	59

> **Cezayı kim verir?** Bu Kanundaki idari para cezalarını **mahallî mülki amir** verir (md. 59). Tutarlar 2008'de 5728 sayılı Kanunla belirlenmiştir; uygulamada Kabahatler Kanunu gereği her yıl yeniden değerleme oranında güncellenir. Sınavda Kanun metnindeki tutarlar sorulur.

Çalıştırma yasağı (md. 59)

İlköğrenim çağında olup okula **devam etmeyenler** hiçbir resmî ve özel iş yerinde **ücretli veya ücretsiz** çalıştırılamaz. Devam ettiğini **belgeleyenler** ise çocuk işçiliği hükümlerine uyulmak şartıyla **yalnız ders zamanları dışında** çalıştırılabilir.

Kurs ve dershane yasağı (md. 59)

Mecburi okula devam eden çocukların, bu Kanunda gösterilen ve **MEB'in açılmasına izin verdikleri dışında**, her ne ad altında olursa olsun özel kurs ve dershanelere kabulü **yasaktır**.

Gelir kaynağı: Bu Kanuna göre verilen para cezaları (mahkemelerce hükmedilenler dâhil) **ilköğretimin gelir kaynakları** arasındadır (md. 76/e).

evrakburada.com

7 Okul Arsası, Arazi ve Bina İşleri

Arsa seçim komisyonu (md. 60)

Başkan: **bölge ilköğretim müfettişi veya ilçe eğitim müdürü**; üyeler: **Tarım, Tapu, Maliye** dairelerinden birer eleman + **mahalle/köy muhtarı**.

100 metre kuralı (md. 61)

Meyhane, kahvehane, kıraathane, bar, **elektronik oyun merkezi** gibi umuma açık yerler ve açık alkollü içki satılan yerler okul binasına **kapıdan kapıya en az 100 metre** uzakta olmalıdır. **Turizmin yoğun olduğu yörelerde okulların tatil olduğu dönemlerde** bu şart aranmaz. Esaslar **İçişleri, MEB, Sağlık, Kültür ve Turizm** bakanlıklarının ortak yönetmeliğiyle belirlenir.

Okula gelir arazisi (md. 62)

Okula gelir sağlamak için seçilen topraklar **50 dekardan fazla olamaz**; Devlete, özel idareye, belediyeye ya da köye ait arazi **parasız** tahsis edilir.

Satın alma / kamulaştırma (md. 63)

Tahsis olmazsa sahibinin rızasıyla **satın alınır**, rıza yoksa **kamulaştırılır**. Yetki: **köy okulları için köy tüzel kişiliği**, **şehir ve kasaba okulları için özel idare**.

Uygulama bahçesi (md. 64, 68)

Her köy okulunun bitişiğinde/yakınında **2 dekardan az, 10 dekardan çok olmayan** uygulama bahçesi bulunur; burada **tarım dersleri** uygulaması yapılır. Gelir ve ürünler okul ihtiyacı ve öğrenci beslenmesi için **köy bütçesine** gelir kaydedilir.

Öğretmen bahçesi (md. 67)

Köy okuluna bitişik ya da müstakil öğretmen lojmanlarının çevresinde her ev için **500-1.000 m²** arazi ayrılır. Öğretmen **parasız** yararlanır; **kiraya veya ortaklığa veremez**.

- **md. 65:** Okul toprakları ve üzerindeki bina-tesisler yerine göre **köy veya özel idare adına** tapuya tescil edilir; bakım-onarım giderleri özel idare veya köy bütçesinden karşılanır.
- **md. 66:** Köy okullarına tahsisli topraklar, **köy ihtiyar heyeti kararı** ve illerde **vali**, ilçelerde **kaymakam** tasdikiyle imece vb. yollarla işletilir veya kiraya verilir. İlköğretim hizmetine ayrılan taşınmazların devir işlemlerinden **vergi, harç ve resim alınmaz**.
- **md. 70-71:** Okul yapımında taş, kum, kireç gibi gereçlerden resim alınmaz; kereste ihtiyacı Orman Genel Müdürlüğünce öncelikle karşılanır ve **%10 temettü hissesi alınmaz**.
- **md. 75:** Yurttaşların **ayni** (taş, kum, kerpiç, kireç, tuğla) ve **nakdi** yardımları ile gönüllü **bedenî çalışma** kabul edilir.
- **md. 87:** Köylerdeki öğretmen konutları öğretmenlere **parasız** tahsis edilir; şehir-kasabadakiler **aynı okuldaki** öğretmen ve müdürlerden başkasına verilemez; kira bedellerini **il daimi komisyonu** belirler. Okul binası konut olarak kullanılamaz.

evrakburada.com

8 İlköğretimin Gelir, Giderleri ve Planlama

Gelir kaynağı (md. 76)	Oran / ayrıntı
a) Devlet bütçesinden yardım	Her yıl Devlet gelirlerinin **%3'ünden az olmamak** üzere
b) Özel idare bütçeleri	Yıllık gelirlerinin **en az %20'si** (1960'taki tutardan az olmamak üzere)
d) Köy bütçeleri	Genel gelirlerinin **en az %10'u** (okul arazisi ve uygulama bahçesi gelirleri hariç)
e) Para cezaları	Bu Kanuna göre verilen cezalar
f-j) Diğer	Vakıf gelirleri, bağış ve vasiyetler (resim ve harçtan muaf), faizler, hurda ve enkaz satışı, müteahhit gecikme tazminatları

Bakanlık ödeneği (md. 77)

İlk on yıl (**1961-1971**) Devlet gelirlerinin **%3'ünden**, sonrasında **%2'sinden** az olmamak üzere. Ödeneklerin **%70'i** yapım ve donatım işlerine (78/a), **%30'u** diğer giderlere (78/b).

Giderler (md. 78/b)

Küçük onarım, okul genel giderleri, yoksul öğrenciye parasız kitap ve ders levazımı, yiyecek-giyecek eksikleri, hastalık tedavisi, pansiyon ve kurs giderleri. Bu ödeneklerin **%30'undan fazlası personel giderine** ayrılamaz (md. 81).

Planlama (md. 79)

MEB her yıl bütçe kanununa **üçer yıllık** ayrıntılı okul yapım planı ekler; valilikler de **3 yıllık** plan hazırlar, plan **il genel meclisinde** onanır.

Harcama yasağı (md. 81-82)

İlköğretim gelirleri 78. maddedeki işler dışında harcanamaz, başka fasıla aktarılamaz. Özel idarelerde "**İlköğretim gelir ve ödenekleri**" adıyla ayrı hesapta tutulur; harcanmayan kısım **sonraki yıla devreder**.

- **md. 83:** İlköğretimin gelirleri ve 78. maddedeki giderleri (personel hariç) her türlü resim ve vergiden muaftır.
- **md. 84:** MEB veya Bayındırlık Bakanlığı **üç yıla kadar** gelecek yıllara geçici yüklenmeye girişebilir.
- **md. 85:** Köylerde bu Kanunla ilgili hizmetler, **Köy Kanunu ile mecburi sayılan işlerdendir**.
- **md. 86:** Mecburi ilköğretim kurumlarında kullanılan her türlü belge **damga resmine tabi değildir**.
- **Ek madde 4 (2012):** Özel idarelerin %20'lik geliri **ortaöğretim kurumlarının** arsa, yapım, bakım-onarım ihtiyaçları için de kullanılır.

Yüzde ezberi: Devlet **%3** (ilk 10 yıl) → **%2** · özel idare **%20** · köy **%10** · harcama dağılımı **%70 / %30** · personel gideri en fazla **%30** · kereste temettü hissesi **%10 alınmaz**.

evrakburada.com

★ 222 İlköğretim ve Eğitim Kanunu — Sınavda En Vurucu Noktalar

Son tekrar listesi

1. Kabul **5 Ocak 1961**; mecburi çağ **6-14** (7180); ilköğretim **4+4** zorunlu (6287); ilkokul ve ortaokul **bağımsız** kurulur.
2. Türk çocuklar ilköğrenimini **resmî veya özel Türk** okullarında yapar. Okul öncesi ile tamamlayıcı sınıf/kurslar **isteğe bağlı**.
3. Gruplaştırma yoksa **yatılı bölge okulu veya gezici okul** (gezici öğretmen); şehirde ihtiyaca göre **yatılı/pansiyonlu** okul.
4. Öğretim yılı: derslerden **1 hafta önce** başlar, son sınıf sınavlarının bittiği gün biter; yaz tatili sınavların bitiminden yeni yıla kadar.
5. Muhtar çizelgeyi derslerden en az **15 gün** önce, **okul müdürüyle**, **3 nüsha** hazırlar.
6. Kaydı yapılmayan çocuğu okul müdürü **kendiliğinden kaydeder**; gelmezse **devamsız öğrenci** işlemi.
7. Nüfus kaydı olmayanın yaşını **ihtiyar kurulu** çocuğu görerek belirler. Bir öğretmene en çok **40** öğrenci.
8. İlköğretim haftası **Eylülün 3. haftası**. Veli özrü **3 gün** içinde bildirir.
9. Ölüm, düğün, askere gitme gibi sebeplerle yılda **15 gün** izin; hastalık, sel, kar, deprem, yangında öğrenci **izinli sayılır**.
10. Devamsızlık sebebi giderilemezse köyde **muhtara**, diğer yerde **mülki amire** bildirilir; tebliğ **3 gün** içinde.
11. İdari para cezalarını **mahallî mülki amir** verir (tutarlar 5728 ile).
12. Okula devam etmeyen çağdaki çocuk **hiçbir işte çalıştırılamaz**; devam eden **ders saatleri dışında** çalışabilir; izinsiz kurs/dershaneye kabul yasak.
13. Meyhane, bar, oyun salonu okula kapıdan kapıya en az **100 metre** (turistik yörede tatilde aranmaz).
14. Arsa komisyonu başkanı **ilçe eğitim müdürü**; köy okulu arazisi **köy tüzel kişiliği**, şehir okulu **özel idare**.
15. Uygulama bahçesi **2-10 dekar**, öğretmen bahçesi **500-1.000 m²** (parasız, kiralanamaz), gelir getirici toprak en çok **50 dekar**.
16. Köy öğretmen konutu **parasız** tahsis edilir; şehirdekilerin kirası **il daimi komisyonu**nca belirlenir.

Sayı	Ne?
15 gün	Muhtar çizelgesi / yıllık öğrenci izni
3 gün	Velinin özür bildirimi / tebliğ
40	Bir öğretmene düşen en çok öğrenci
100 m	Eğlence yerlerinin okula uzaklığı
%20 / %10	Özel idare / köy bütçesinden ilköğretim payı (MEB ödeneği ilk 10 yıl %3, sonra en az %2)

Karıştırılanlar / soru tuzakları

1. Kaydı yapılmayan çocuk için **müdür kendiliğinden kaydeder**; valiliği beklemez.
2. Tatile çıkmak izin sebebi **değildir**.
3. Cezayı okul müdürü değil **mülki amir** verir.

evrakburada.com